

O XEITO NA TRADICIÓN PESQUEIRA MARINENSE (II)

Por: José Torres Viqueira

As embarcacións empregadas no arte do xeito, dentro de certas características comúns, ofrecen distintos tipos principalmente no que a eslora se refíre. Distínguense por este motivo ata catro tipos de embarcacións *xeiteiras*:

- a) de 34 a 38 cuartas de eslora
- b) de 28 a 34 cuartas de quilla
- c) de 20 a 28 cuartas de eslora
- d) de 15 a 20 cuartas de quilla

En todas elas soen sinalarse en xeral cinco *bancadas* e varios *compartimentos*, chamados:

- 1º Proa, destinado para a manobra
- 2º Tilla, para abrigo da tripulación
- 3º Cadeira, para colocar as redes
- 4º Pana, para aloxar a pesca capturada.

As embarcacións do *xeito* eran construídas en Marín, sendo dunha estrutura similar ás empregadas nas *sacadas* e o seu custo soía oscilar entre os 5.000 ou 6.000 reais.

Para realizar o labor de pesca xeralmente organizábanse en *compañías de xeito*.

A *compañía do xeito* era unha agrupación laboral consuetudinaria, de tipo familiar xeralmente, composta por un número de mariñeiros que oscila entre os 6 e 10 homes, segundo o tipo de embarcación empregada.

Así temos:

- a) A *compañía maior*, formada por 8 ou 10 homes, con barcos de 34 a 38 cuartas e unha rede de 7'5 pezas, ou 15 *carteles*.
- b) A *compañía media*, formada por 6 ou 8 homes, que usaba embarcacións de 28 a 34 cuartas de quilla e *casea* de 6'5 pezas ou 13 *carteles*.
- c) A *compañía pequena*, formada por 5 ou 6 tripulantes con barcos de 20 a 28 cuartas e 5'5 pezas de rede, ou sexa, 11 *carteles*.
- d) A *compañía reducida*, a base de 3 ou 4 tripulantes que traballaban con botes de 15 a 20 cuartas de quilla e unha *casea* que non excedía as 3'5 pezas ou os 7 *carteles*.

Nas tripulacións estaba incluído sempre o chamado tilleiro ou tillero, rapaz do barco, aprendiz de pescador, que personalizaba toda unha picaresca matizada de pintorescos episodios.

A práctica do *arte do xeito* podería explicarse e condensarse na seguinte forma ou maneira:

Pola tarde, despois de feitas as provisións necesarias, saían do porto as embarcacións en dirección ó mar, levando a bordo a rede e a tripulación. Tratábase

de aproveitar así as primeiras horas da noite e as da mañá para efectuar as faenas dos *lances*.

Unha vez chegados ó lugar conveniente elixido, a presenza da sardiña podía advertirse de varias maneiras:

ACTIVIDADES "Pineiróns"

Agradecemento á:

ILMO. AYUNTAMIENTO DE MARÍN
ILMO. CONCELLO DE MARÍN

CONCELLERIA DE CULTURA

- a) Polo **aspecto rizado** do mar ou por unha mancha escura no medio dun mar claro.
- b) Por un especial murmurio, chamado **barbuxido**, ou pola aparición da **barbullada** ou **burbuxeo** orixinando abundante espuma.
- c) Mediante o **avecío** ou presenza de aves mariñas, como o mascato, o parrulo, o arao, a canilonga,...
- d) E ata por medio da presenza de **certos cetáceos** como o arroás, o delfín, a toniña,...

Entón largábase a arte do **xeito** e calaba á profundidade debida, quedando a **relinga** das cortizas a flote. Se se trataba de mar libre **largábase en liña recta**, seguindo a **dirección das correntes** para evitar que o barco caese sobre a rede e dificultase despois a operación de cobralo.

Pero se a zona de mar dispoñible era pequena ou estaba limitada polas redes de outras embarcacións, entón largábase o aparello en seos ó zigzag, formando curvas máis ou menos pronunciadas, a fin de non entorpecerse mutuamente o lance.

A operación comezaba lanzando o patrón á auga o **chicote de resón ou cuartel de rabo** e coa axuda de outro mariñeiro vaise largando despois a **encorchadura**, de modo que a rede caía clara, coas súas mallas abertas, mentres outro vai lanzando tamén o seu tempo as **boias ou boureles**, rematando co **cuartel da man**, para dar fin á operación, amarrando á proa do barco o **chicote da cua**, unha vez que se calou toda a arte.

A recollida realizábase despois de permanecer a **casea** calada durante un tempo variable – que podía ser, segundo os casos, de **media a dúas horas** xeralmente – e dende logo menos tempo en inverno que no verán. A recollida do aparello facíase da seguinte maneira:

- a) Cobrando da rede halando polos **chicotes da cua e cuartel da man** e seguindo despois polas demais pezas, empregando ó efecto unha especie de tosca polea chamada **gavieta** que vai colocada na proa.
- b) Un ou dous mariñeiros colocábanse a ambos lados da rede e procedían ó desenmallado da sardiña que quedara retida na malla da rede, pero coidando de non maltratala e obtela sen mazaduras nin golpes.
- c) Ó mesmo tempo o **tilleiro** realizaba unha función principal, pois armado de ganapán ía recollendo as sardiñas que se soltaban e caían ó mar.

De volta ó porto ó ir aproximándose a terra as **lanchas xeiteiras** coa súa pesca, especialmente se era de noite, convocaban á xente por medio de sons de bucina que facían cun caracol mariño. A ditos toques de bucina acudía a xente interesada á coñecida **Pedra das Mulleres**, situada na praia de Canto da Area, que facía as veces de peirao, onde a **muller do mar** encargábase de transportar o peixe do barco a terra, percibindo por este traballo cinco céntimos por cesta.

